OIKEUSMINISTERIÖ

MUISTIO

Lainvalmisteluosasto
Yksityisoikeuden yksikkö
Outi Kemppainen

18.10.2018

Eduskunnan lakivaliokunta

HALLITUKSEN ESITYS LAIKSI KANSAINVÄLISTEN PARIEN VARALLISUUSSUHTEITA KOSKEVIEN NEUVOSTON ASETUSTEN SOVELTAMISESTA SEKÄ ERÄIKSI SIIHEN LIITTYVIKSI LAEIKSI

(HE 190/2018 vp)

1. Esityksen tausta ja tavoitteet

Neuvosto hyväksyi 24.6.2016 kaksi asetusta:
1) neuvoston asetus (EU) 2016/1103 tiiviimmän yhteistyön toteuttamisesta tuomioistuimen toimivallan, sovellettavan lain sekä päätösten tunnustamisen ja täytäntöönpanon alalla aviovarallisuussuhteita koskevissa asioissa;
2) neuvoston asetus (EU) 2016/1104 tiiviimmän yhteistyön toteuttamisesta tuomioistuimen toimivallan, sovellettavan lain sekä päätösten tunnustamisen ja täytäntöönpanon alalla rekisteröityjen parisuhteiden varallisuusoikeudellisia vaikutuksia koskevissa asioissa.

Asetukset sisältävät kansainvälisen yksityisoikeuden säännöksiä aviopuolisoiden ja rekisteröidyn parisuhteen osapuolten varallisuussuhteista. Asetuksia sovelletaan muun muassa puolisoiden omaisuuden jakamiseen avioeron jälkeen, kun tapauksella on liittymiä useampaan kuin yhteen jäsenvaltioon.

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki näiden asetusten soveltamisesta. Ehdotetussa laissa annettaisiin ne säännökset, joita asetusten soveltaminen Suomessa edellyttää. Lisäksi ehdotetaan lähinnä asetuksista johtuvia muutoksia avioliittolain ja rekisteröidystä parisuhteesta annetun lain kansainvälisen yksityisoikeuden alaan kuuluviin säännöksiin sekä maistraattien eräistä henkilörekistereistä annettuun lakiin.

2. Esityksen valmistelu

Oikeusministeriön toimeksiannosta professori (emeritus) Markku Helin laati luonnoksen hallituksen esitykseksi aviovarallisuusasetuksen ja parisuhdevarallisuusasetuksen edellyttämistä lainsäädäntömuutoksista (OM Mietintöjä ja lausuntoja 9/2018). Esitysehdotuksen valmistuttua oikeusministeriö pyysi siitä lausunnot yhteensä 24 taholta. Lausuntoja saatiin 11. Esitys on valmisteltu oikeusministeriössä virkatyönä esitysehdotuksen ja siitä saadun palautteen perusteella.

3. Esityksen keskeinen sisältö

Neuvoston asetusten soveltamista koskeva laki

Esityksessä ehdotetaan, että asetusten alaa koskevan ulkomaisen päätöksen tunnustamiseksi ja täytäntöönpanokelpoiseksi julistamisesta päättäisi käräjäoikeus. Muutosta haettaisiin hovioikeudelta tyytymättömyyttä ilmoittamatta. Muutoksenhakuun sovellettaisiin muutoin oikeudenkäymiskaaren muutoksenhakua koskevia säännöksiä. Tämä tarkoittaisi sitä, että valitettaessa käräjäoikeuden ratkaisusta hovioikeuteen tarvittaisiin oikeudenkäymiskaaren 25 a luvun 5 §:ssä tarkoitettu jatkokäsittelylupa. Ehdotettu järjestelmä olisi johdonmukainen muiden vastaavien EU-asetusten kansallista toimeenpanoa koskevien säännösten kanssa.

Aviovarallisuusasetuksen 62 artiklan 3 kohdan nojalla Suomi voi asetuksen estämättä soveltaa pohjoismaisia valtiosopimuksia Ruotsissa annettujen päätösten tunnustamiseen ja täytäntöönpanoon siltä osin kuin niissä määrätyt menettelyt ovat asetukseen nähden yksinkertaistettuja ja nopeutettuja. Esityksessä katsotaan, että päätöksen tunnustaminen pohjoismaisen avioliittokonvention 22 artiklan nojalla täyttää nämä asetuksessa säädetyt edellytykset. Sen vuoksi ehdotetaan, että avioliittokonvention 22 artiklaa sovellettaisiin aviovarallisuusasetuksen estämättä.

Lakiin ehdotetaan myös säännöstä kansainvälisesti pakottavien säännösten soveltamisesta ja käännöksistä. Asiakirjoista voitaisiin toimittaa tuomioistuimelle myös englanninkielelle tehty käännös, jollei tuomioistuin vaadi käännöksen toimittamista suomen tai ruotsin kielelle.

Avioliittolain muuttamista koskeva laki

Kun aviovarallisuusasetuksen soveltaminen alkaa, avioliittolaissa olevia säännöksiä Suomen tuomioistuinten kansainvälisestä toimivallasta aviopuolisoiden varallisuussuhteita koskevassa asiassa ei enää voida soveltaa. Sen vuoksi ehdotetaan, että mainitut säännökset korvataan ottamalla lakiin viittaus aviovarallisuusasetukseen.

Avioliittolakiin ehdotetaan lisättäväksi säännökset avioliiton varallisuusoikeudellisista vaikutuksista vieraassa valtiossa annetun päätöksen tunnustamisesta ja täytäntöönpanokelpoisuudesta Suomessa. Ehdotetut säännökset vieraassa valtiossa annetun päätöksen tunnustamisesta tulevat koskemaan tiiviimmän yhteistyön ja pohjoismaisten valtiosopimusten ulkopuolella olevissa valtioissa annettuja päätöksiä. Suomella ei ole näiden valtioiden

kanssa sopimuksia kansainvälisestä toimivallasta eli siitä, millä edellytyksillä avioliiton varallisuusoikeudellisia vaikutuksia koskeva asia voidaan tutkia. Tunnustamista koskevissa säännöksissä on tämän vuoksi asetettava tunnustamisen edellytykseksi, että asialla oli hyväksyttävä yhteys siihen valtioon, jonka tuomioistuin käytti toimivaltaa. Esityksessä ehdotetaan, että tämä toteutetaan niin sanotuilla epäsuoraa toimivaltaa koskevilla säännöksillä.

Vieraan valtion tuomioistuimen antama päätös, joka tunnustetaan Suomessa ja on alkuperävaltiossaan täytäntöönpanokelpoinen, olisi Suomessa täytäntöönpanokelpoinen, jos se on täällä vahvistettu täytäntöönpanokelpoiseksi. Toimivalta täytäntöönpanokelpoiseksi julistamista koskevassa asiassa kuuluisi Helsingin käräjäoikeudelle. Ehdotettu toimivaltaa koskeva sääntely on samansisältöinen kuin muissakin asioissa, jotka koskevat ulkomaisen päätöksen julistamista täytäntöönpanokelpoiseksi Suomen kansallisen lainsäädännön nojalla.

4. Vaikutukset

Esitys tekee mahdolliseksi asetusten soveltamisen Suomessa ja helpottaa niiden parien elämää, jotka käyttävät hyväkseen vapaata liikkuvuutta EU:ssa. Avioliittolakiin lisättäväksi ehdotetut, ulkomaisen päätöksen tunnustamista ja täytäntöönpanokelpoisuutta koskevat säännökset parantavat niiden avioliitossa tai rekisteröidyssä parisuhteessa olevien oikeusturvaa, joiden oikeus perustuu tiiviimmän yhteistyön ja pohjoismaisen yhteistyön ulkopuolella olevassa valtiossa annettuun tuomioon.

Esityksellä ei ole merkittäviä vaikutuksia julkiseen talouteen tai viranomaisten toimintaan.

5. Voimaantulo

Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 29 päivänä tammikuuta 2019 samana päivänä kuin asetusten soveltaminen alkaa.